

Piramidele se construiesc altfel decât miturile. Mihai Pop și reinventarea studiilor de folclor

Adriana STAN

Universitatea „Babeș-Bolyai”, Universitatea de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca
„Babeș-Bolyai” University of Cluj-Napoca, Iuliu Hațieganu University of Medicine and Pharmacy of Cluj-Napoca
Personal email: adrstan@yahoo.ca

Pyramids are not built like myths. Mihai Pop and the reinvention of Folklore Studies

The paper assesses the intellectual profile of Romanian ethnologist Mihai Pop, from the doublefold perspective of theoretical thinking and institutional work in his field. Lettered in Russian Formalism and Czech Structuralism during the inter-war period, Mihai Pop managed to accomplish his formation in a remarkable structuralist-semiotic setting in postwar Romania, in a theoretical stance which remained singular in Romanian research during communism and acquired a well-deserved international recognition. Among others, this stance enabled Mihai Pop to rebuild the domain of Romanian Folklore studies, after the 1948 education reform, and safeguard the field against ideologization, which was about to return in full force after 1971 and after his 1975 retirement .

Key words: structuralism, ethnology, sociology, anthropology, folk literature

Deși exagerările mitologizante din ultima parte a epocii ceaușiste ne marchează încă imaginea despre istoria domeniului, folcloristica românească postbelică a cunoscut, cel puțin până în jurul lui 1974, o interesantă aventură structuralistă. Ce-i drept, ea pare să se învârtă în jurul unui singur protagonist: Mihai Pop. Lui nu-i lipsește însă anvergura, căci participă la odiseea europeană a curentului și țese o întreagă poveste în România, marcată de progrese instituționale și metodologice și cumulând un șir important de colaboratori și discipoli. Crearea unei „școli Mihai Pop”, așa cum o acreditează istorici mai vechi (Ovidiu Bârlea) sau mai noi (Zoltán Rostás) ai domeniului, are, totuși, ceva enigmatic, dacă observăm că etnologul nu a lăsat sinteze sau vreo operă scrisă majoră, de construcție. „Opera” sa trebuie recompusă, în schimb, de pe mai multe șantiere și ea cuprinde, alături de studiile din publicații străine prestigioase sau de cursuri restituite în volum, destule porțiuni acoperite doar de istoria orală.

Bineînțeles, comunismul nu aduce vești bune în cercetarea culturii și artei populare. O efervescentă tradiție interbelică în folcloristică – cu opțiuni istorico-

filologice (O. Densușianu), sociologice (D. Gusti) sau stilistice (D. Caracostea) – e anulată în 1948. Etnografia cade în dizgrație o dată cu întreaga știință burgheză a sociologiei, mai ales că sovieticii îi dau conotații rasiste și fasciste; studiul culturii materiale a poporului, relevată de obișnuitele anchete empirice, de teren, nu se salvează, nici el, în ochii unui regim dornic, acum, să ignore, realitatea precară și înapoiată a țaranului român. Politica regimului este „ambiguă”, în măsura în care glorifică „poporul”, dar nu vrea să confrunte condițiile lui „sărăcăcioase” de existență¹. O anumită porțiune a folclorului intră, totuși, de la bun început în „circuitul cultural oficial”² (așa cum o arată deja Festivalul Tineretului din 1952-1953), în măsura în care vizează producțiile omului nou și, în special, veselia lui muncitorească.

Mihai Pop este coordonator științific, adjunct și apoi director al Institutului de Folclor din București (1949-1974), iar din 1957, cadru universitar. El vine însă din lumea veche, fiind, alături de Tudor Vianu sau Al. Rosetti, unul din puținii, dar esențiali oameni de litere interbelici ce reușesc să treacă granița politică.

În momentul de cotitură, Mihai Pop e un cercetător maturizat, exersat atât în alternativele oferite în domeniul său pe plan local (ca student al lui Densușianu, participant în campaniile monografice ale lui Gusti, colaborator cu Brăiloiu, asistent al lui Caracostea), cât și în curente moderne din folcloristica europeană. Decisivă în acest sens rămâne perioada petrecută de tânărul doctorand la Praga (1929-1932), completată cu stagiile ulterioare în Bonn, Varșovia, Cracovia și rezultând în doctoratul susținut la Bratislava (1942). Interesul pentru slavistică, deprins în Maramureșul natal, îl duce pe Mihai Pop în epicentrul structuralismului central-est-european, a cărui undă de șoc, temporar blocată de anii de război și de barajul lingvistic, va continua să reverbereze asupra structuralismului postbelic. Trei studii capitale apărute în anii de formare ai tânărului cercetător - V. I. Propp, *Morfologia basmului* (1928), P. G. Bogatîrev și R. Jakobson, *Die Folklore als eine besondere Form des Schaffens* (1929), respectiv André Jolles, *Einfache Formen* (1930) – argumentează independența folcloristicii de studiul literaturii culte și, mai ales, oportunitatea studierii sale printr-o metodă sincronică. Mihai Pop va avea și altă opțiune metodologică, în varianta acreditată pe plan local de școala lui D. Gusti, care include folclorul și etnologia în științele sociale și le studiază obiectul din perspectiva întregului „angrenaj”³ de manifestare. Ca tânăr cercetător, e implicat în mai multe campanii pe teren coordonate de marele sociolog român, asimilând de aici, dacă nu o metodă, măcar o perspectivă care îi va nuanța toate pozițiile formaliste de mai târziu. Cu toate acestea, experiența de „membru marginal” al Cercului Lingvistic de la Praga, „simpatizat de triumviratul Jakobson, Trubetzkoi, Bogatîrev”⁴, rămâne definitorie în biografia intelectuală a folcloristului român. El urmează să își fructifice logic această formație ca asistent la catedra lui D. Caracostea între 1936-1939.

Acest avânt științific e temporar dezactivat în perioada de după 1949, când Mihai Pop desfășoară o activitate de construcție și organizare la Institutul de Folclor⁵, nesuștinută deocamdată prin poziții teoretice publice. Ele se vor lămurii, totuși, încetul cu încetul, o dată ce autorul se implică în *Revista de folclor* (inițiată din 1956) și, mai ales, în activitatea universitară (începând cu 1957). Pe aceste pârghii, Mihai Pop readuce treptat în discuție principiile formalist-structuraliste dobândite în perioada sa de formare; de pildă, un articol din 1958 subliniază că „etapele dezvoltării folclorului trebuie deduse din criterii interne proprii folclorului”⁶. De altfel, revista citată va constitui în anii următori o tribună constantă de diseminare a formalismului și structuralismului european, nu doar prin prisma contribuțiilor în direcția respectivă din folcloristica slavă, ci și prin cea a dezvoltărilor postbelice din etnologia franceză.

Începutul anilor '60 e o perioadă de colaborări

fructuoase între cercetătorii bucureșteni în lingvistică, folclor și literatură cultă, pe baza unei metode pe care exemplul francez contemporan o dovedește aplicabilă fiecăruia din domeniile listate: „[analiza structurală] e revoluționară pentru cercetarea antropologică și poetică. Dincolo de mit, metoda poate fi fructificată în analiza compoziției oricărei opere poetice”⁷. Așa cum vom vedea într-o analiză separată, Mihai Pop este unul din artizanii Cercului de Poetică și Stilistică de la București, alături de Al. Rosetti și Tudor Vianu; fiind la momentul de atunci cel mai umblat în afară dintre cei trei, el are rol esențial în orientarea teoretică a tinerilor structuraliști români. În corsepondența cu Roman Jakobson, amintește: „M-am întors din Statele Unite și de la Paris cu o mulțime de lucrări despre studiul structuralist al poeziei, pe care le-am parcurs împreună cu profesorul Rosetti și cu mai tinerii noștri prieteni de la Cercul de Poetică (...). Am trimis la tipar un număr special al «Revistei de Etnografie și Folclor», nr. 2/1966, dedicat studiului structuralist al poeziei populare și avem în pregătire un al doilea volum. Am intrat în legătură și cu profesorul Lotman de la Tartu, care mi-a trimis lucrările lui”⁸. De altfel, semnificativ este faptul că atât folcloristica lui Mihai Pop, cât și critica literară preconizată de un Sorin Alexandrescu sau Virgil Nemoianu susțin, în mod sincron, noțiunea că textul are „structură arhitectonică proprie”⁹.

Liberalizarea de după 1963-1964 prilejuiește o adevărată explozie în cariera internațională a lui Mihai Pop, care nu e deloc inexplicabilă, conexiuni esențiale pentru folclorist (îndeosebi prietenia cu Roman Jakobson) fiind stabilite încă din perioada pragheză. De acum însă, el devine, practic, ambasadorul român al structuralismului: publică studii (puține, dar de impact) în reviste de specialitate de prim rang (*Semiotica*, *Fabula*), participă la simpozioane-cheie (cum sunt celebrele întâlniri de semiotică de la Urbino, pe care nu le ratează vreme de 12 ani), petrece 9 luni în Statele Unite (în 1965, la Stanford, Berkeley, UCLA), prezidează mai multe comitete științifice (precum Societatea Internațională de Etnologie și Folclor, apoi alte societăți de etnologie din Paris și New York), primește premiul Herder în 1967. E o perioadă cosmopolită și fertilă, nu doar ca relații științifice internaționale, ci și ca progres al gândirii teoretice. Pe lângă etnografia sincronică (derivată din formalismul rus sau școala finlandeză), pe care o asimilase la Praga, Mihai Pop cunoaște, de la sursă, funcționalismul anglo-american, teoria comunicației sau semiotica de inspirație peirceană. Mai mult, poate constata în frecvențele deplasări în străinătate (și, deci, nu doar pe cale livrescă) modul cum revoluția structurală schimbă fața antropologiei, făcând-o să renunțe la preconcepțiile ei esențialiste în favoarea unei lecturi critice și demistificatoare a culturii occidentale.

Bineînțeles că, din această privință, estul Europei

nu are aceleași alternative speculative ca și Occidentul, oricât de populară ar deveni în ambele părți lingvistica structurală de-a lungul anilor '60. O comparație între teoriile despre cultură schițate de Claude Lévi-Strauss și semioticienii sovietici tutelați de Iuri Lotman evidențiază o diferență mai mult decât elocventă. Antropologul occidental „pune sub semn de întrebare însuși sistemul în care te-ai născut și ai crescut”, iar „importanța acordată societăților exotice [devine] funcție a disprețului și uneori chiar a ostilității față de obiceiurile mediului său”¹⁰. „Antropologul” est-european nu și permite un demers la fel de subversiv, dimpotrivă, urmărește „conservarea sistemelor de semne care ne ajută să ne controlăm comportamentul” sau țesătura de mituri colective care „constituie legătura necesară în dezvoltarea intelectuală a unei societăți”¹¹. Mai exact spus ar fi că antropologia, în sensul modern, occidental al cuvântului, nici nu există în țările est-europene în timpul comunismului: studiile de folclor și etnologie (vizând arta populară, mai mult decât moravurile) evită aici să chestioneze critic cultura, concentrându-se pe aspectele ei arhaice, mitice, simbolice, într-o strategie rezonantă atât cu izolaționismul acestui perimetru cultural, cât și cu naționalismul re-emergent în perioada post-stalinistă¹². Folcloristica nu dispare nici ea în Occident, iar structuralismul aplicat de Alan Dundes sau Pierre Maranda în analiza mitologiei nord-americane alinaiază domeniul la trendul metodologic al științelor socio-umane din anii '60. Totuși, călătoriile științifice de după 1965 îl expun pe Mihai Pop valului mai prestigios atunci în Occident al antropologiei reformată de Claude Lévi-Strauss. Probabil că experiența sa precedentă în sociologia gustiană, ca și o luciditate politică a cărei amploare ne-o dezvăluie o antologie recent publicată¹³ nu l-au lăsat pe profesorul român indiferent la speculația ideologică a noii antropologii, mai ales că e unul din cei mai constanți reprezentanți ai lumii socialiste pe scena științifică din Vest (în care sovieticii, de pildă, sunt mai degrabă o raritate). Totuși, în România, aria sa de cercetare rămâne circumscrisă folclorului, mitologiei și, în genere, artei populare, iar schimbările pe care le poate efectua sunt limitate, metodologic și speculativ, acestui perimetru. Ce a reușit, așadar, Mihai Pop să facă pentru „a îngloba folcloristica într-o formulă modernă a antropologiei culturale”¹⁴?

Articolele și cursurile restituite ale profesorului demonstrează o viziune de mare modernitate, în care fundamentele structuraliste sunt dezvoltate într-o direcție semiotică și funcționalistă. Mihai Pop schițează o viziune holistică asupra sistemului de forme literare: „o tradiție folclorică înseamnă un sistem constituit de semne, precum și de tipare structurale prestabilite, în cadrele cărora pot fi corelate semnele selectate din sistem. Literatura populară (...) este un limbaj artistic constituit, și un sistem de reguli de combinare a acestora în creații propriu-zise, marcat prin preexistența unor tipare

structurale”¹⁵. Cercetarea faptului folcloric presupune reconstituirea invariantei ce preexistă actualizării în memoria colectivă; de asemenea, evoluția folclorică e dedusă din criterii interne: „angrenarea motivemelor nu se face pe linia succesului în timp a faptelor narate, ci este determinată de convenția artistică, de model”¹⁶. Se înțelege că între domeniul oralității și acela al literaturii scrise, Mihai Pop vede o distincție - dar nu o ruptură - de nivel: dacă literatura se situează mai aproape de parole, folclorul, prin caracterul său formalizat, e mai aproape de *langue*¹⁷. Această perspectivă unitară - antropologic-estetică - deschide perspectiva unei gramatici comune a culturii literare, ale cărei niveluri să fie relevate prin prisma metodologiei lingvistice.

Pe de altă parte, Mihai Pop vede faptul folcloric ca sedimentare a unor „straturi/etape culturale”¹⁸ și, în funcție de actualizarea lor, ca pe un sistem caracterizat de funcții dominante și subiacente, în continuă schimbare de raporturi. Prin această argumentare a diacroniei din interiorul sistemului, prin culturalismul implicit, Mihai Pop își nuanțează pozițiile care, la prima vedere, păreau de tip formalist; analiza structurală a sistemelor arhaice preconizată de etnologul român nu are caracterul algebric al modelelor propuse de Lévi-Strauss; își păstrează, în schimb, puntea de legătură cu praxisul și cu istoria. Cum observă o exegetă recentă, Mihai Pop formulează obiectivele cercetării folclorice „în termenii lingvisticii, dar polifuncționalitatea categoriei de cod permite depășirea granițelor disciplinei care nu mai are astăzi același statut de știință-pilot”¹⁹.

Într-un articol publicat în revista *Semiotica*, Mihai Pop susține deschis articularea contextuală și antropologică a „poeticii basmului”. El polemizează, astfel, cu tipul formalizat de morfologie a basmului, inspirat direct de gramatica limbii, pe care îl preconizau A. Jolles sau V.I. Propp. Folcloristul român consideră că formele simple, „monadologice” la care ajung formalistii citați sunt insuficiente în analiza „faptului etnologic”. Deschiderile antropologiei lui Claude Lévi-Strauss i se par, în schimb, mai generoase, în măsura în care ele vizează forța creatoare (numită de autor „l'ésprit humain”) aflată în spatele tuturor reprezentărilor simbolice. Contribuțiile teoreticianului francez îi sugerează lui Mihai Pop faptul că „omul ca om organizează”, iar „modelul redus” distilează „o veritabilă experiență umană a obiectului”²⁰. Conduc după acest reper, autorul subliniază în continuare că studiul structuralist al folclorului nu poate fi separat de cercetarea naturii funcționale a sistemului, iar constanțele tipologice se cer resituate în contextul etnologic în care se manifestă: „După ce-i vom cunoaște structura și semnificația, vom căuta ce ne comunică basmul prin intermediul codului poetic, ca informație filosofică, psihologică, sociologică, în genere antropologică. Vom replasa basmul în contextul cultural general unde ființează. Putem izola legile care-l guvernează ca fapt literar oral,

dar de asemenea și pe cele prin care se realizează marilor contexte culturale²¹. Ideile citate ne demonstrează că Mihai Pop se a căută să articuleze un tip sistemic de structuralism, cu componentă diacronică și asumându-și premisa variabilității funcțiilor culturale. Nu degeaba îl apreciază și semioticienii italieni²² istoriciști, de obicei extrem de critici la adresa structuralismului „anistoric” francez.

În mediul cercetării românești, mai cu seamă în anii '60, Mihai Pop a fost un vivace agent de difuziune teoretică, iar energia sa formativă a dat roade în ciuda puținelor urme de „operă” scrisă. Prezența sa a fost esențială în cotidianul propriei discipline: „predomina latura de îndrumare și orientare a cercetărilor de folclor²³. De altfel, pe lângă componenta teoretică, argumentată în mod sistematic cu ocazia fixă a unor simpozioane, cursuri, articole, profesorul a reluat cercetările de teren, în care au fost atrași și formați prestigioși cercetători români (Sanda Golopenția, Constantin Eretescu) și străini (Jean Cuisenier, Claude Karnouh, Gail Kligman, Katherine Verdery, Marianne Mesnil). O continuitate cu perspectiva schițată de Mihai Pop sau măcar „stăruințe impresionante²⁴ în direcția structuralismului pot fi, ulterior, confirmate, la cercetători autohtoni precum Radu Niculescu (înscris cu o teză sub îndrumarea lui Greimas despre structura baladei populare românești), Nicolae Constantinescu (Rima în poezia populară românească, Lectura textului folcloric), Nicolae Roșianu (deși acesta rămâne, prin Stereotipia basmului, din 1973, la o filiație proppiană mai dogmatică), Vasile Tudor Crețu (Ethosul folcloric – sistem deschis), Mihai Coman (Sora soarelui) etc.

Vreme de câțiva ani, Mihai Pop a cauționat domeniul folclorului și etnologiei românești atât prin integrarea în circuitul științific extern, cât și prin impunerea unei direcții metodologice obiective, solidă și raționalistă, în măsură să evite capcanele ideologiei. Structuralismul este justificat în studiul culturii și artei populare măcar datorită nevoii de inventariere și tipologizare a materialului. Așa cum am văzut, Mihai Pop nu a dorit să rămână captiv unei metode sincronice, argumentând constant oportunitatea studierii contextelor și funcțiilor formelor folclorice; a încercat, astfel, să readucă în discuție reperul sociologiei sau, cel puțin, problematica „raportului între individ și colectivitate²⁵. Acesta e însă un teren definitiv minat în timpul comunismului. Așa că argumentele moderne ale etnologului român rămân schițate doar în teorie, iar el știe foarte bine că, în practică, „baza” rămâne „textul”, că „sursa adevărată a bunelor analize diacronice stă într-o bună analiză sincronică (...). Așa ar trebui să se facă o adevărată istorie a culturii și literaturii²⁶, că „datele de sociologie sunt indispensabile, dar ele nu se confundă cu cercetarea propriu-zisă a fenomenului artistic popular²⁷.

În 1974-1975, Mihai Pop se pensionează din

universitate și de la institut, activând în continuare doar ca profesor consultant, coordonator de doctorate, visiting professor la universități străine. Sunt momente de cotitură în cultura noastră, iar etnologul constată, pe bună dreptate, că „am avut norocul să ies la pensie exact când lucrurile au început să se împrătie²⁸. Studiile de folclor și etnologie sunt atrase iremediabil pe orbita discursului naționalist, specifist, mitizant practicat într-un mod agresiv de regimul ceaușist, iar faptul că Institutul de Etnografie și Folclor trece în subordinea Consiliului Culturii și Educației Socialiste după 1971 e semnificativ în acest sens. Resuscitarea naționalismului romantic putea fi constată încă din perioada de după 1964, în corespondență cu politica de emancipare de sub tutela sovietică. De altfel, Mihai Pop însuși menționează în unele indicații didactice din acea vreme că structurile folclorului „se corelează în chip specific poporului respectiv²⁹. Dar turnura naționalistă de după Tezele din iulie e hiperbolică și fără precedent. Folcloriștii și etnologii români sunt chemați să gireze producția mitologică tot mai îndepărtată de realitate, privind superioritatea culturii naționale, consolidată pe bazele puse de „țăranul român”. Din această privință, „Cântarea României”, cu toate manifestările triumfaliste asociate ei, „poate fi privită drept o alegorie a scrierilor de etnologie și folclor³⁰ din România aceleiași perioade, majoritatea lor atrase în această bulă mitologizant-ideologizantă. Deși continuă să aibă discipoli (dintre numele anterior citate), „școala Mihai Pop” pierde iremediabil teren sub torentul discursului specifist-protocronist. Zgomotul și stridența acestui discurs au contribuit, de bună seamă, la nemeritata punere în umbră a remarcabilului etnolog, al cărui prestigiu internațional putea fi concurat de puțin intelectualii autohtoni din epocă. Cel mai rău e că, exceptând experiența multidisciplinară din jurul Cercului de Poetică și Stilistică din București, folcloristica lui Mihai Pop nu s-a mai întâlnit, de la sfârșitul anilor '60, cu critica noastră literară, prin vreun schimb fertil de idei. Acest veritabil teoretician structuralist, cu deschideri ideatice moderne, chiar și la standardele europene ale vremii, a rămas în România consemnat în cadrele propriei discipline. Un lucru de care s-a achitat în mod admirabil, dar care, date fiind numeroasele sale calități, ar fi meritat inclusiv o mai largă recunoaștere critică.

Note:

1. Constantin Petre, „Etnologia românească – origini și evoluții. De la vârsta romantică la perioada comunistă”, *Ianus*, 7-8, 2003
2. Mihai Pop, „Arhiva de folclor... la șura de fân”, în Zoltán Rostás, *Sala luminoasă. Primii monografiști ai școlii gustiene*, Paideia, 2003
3. Gh. Vrabie 1947
4. Rucsandra Pop, „Influența lui Roman Jakobson asupra gândirii și carierei lui Mihai Pop”, în Irina Nastasă-Matei, Zoltán Rostás (coord.), *Alma Mater în derivă. Aspecte alternative ale vieții universitare interbelice*, Editura Școala Ardeleană &

Eikon, 2016.

5. „Sunt oameni care fac mituri, și oameni care ridică piramide. Și planul ăsta pe care l-am făcut eu pentru Institutul de Folclor răspundea la niște dorințe care erau dinainte în folcloristica noastră. Adică, întâi și întâi răspundea la ideea lui Brăiloiu de a face cât mai multă cercetare de teren. Noi am lărgit ideea asta a lui Brăiloiu cu cercetarea de teren care era înainte de toate orientată spre muzică, am lărgit-o intrând în cercetarea sociologică, și orientând-o și spre obiceiuri și spre literatură și spre tot. Deci dintr-un institut, din arhiva de folclor a Societății Compozitorilor, care nu era decât muzicală, noi am făcut un Institut de Folclor, care cuprindea literatura, obiceiurile, comportamentele, muzica și dansul”, Mihai Pop, „Arhiva de folclor ... la șura de fân”, . „Am refăcut ideea monografiei, ca idee, dar am refăcut-o numai pentru folclor, adică n-am mai cercetat structură socială, economică etc., etc. Am cercetat numai cântece, dansuri, obiceiuri, ceea ce credeam noi că este folclor. Și am făcut o serie de monografii din astea. (Rostas, Sala, p. 300)

6. (> Rev de folclor III, 1958, p 7-28, în Mihai Pop, *Folclor românesc*. I, 1998.

7. Sanda Golopenția, „Claude Lévi-Strauss și cercetarea poetică”, *Revista de etnografie și folclor*, 1966, nr. 2, pp. 183-186.

8. Rucsandra Pop, art.cit..

9. Mihai Pop, *Folclor românesc*. I, 1998, p. 111

10. Claude Lévi-Strauss, *Gândirea sălbatică. Totemismul azi*, trad. I. Pecher, pref. Mihai Pop, Ed. Științifică, 1970, p. 392, 400.

11. V.V. Ivanov, „The Science of Semiotics” (1962), *New Literary History*, vol. 9, no. 2, 1978, pp. 199-204, p. 200.

12. „Dacă pentru etnografia estică cultura este definibilă drept reproducere a unor conținuturi mitice (și, pe cale de consecință, reutilizabilă în cadrul altor discursuri mitizante, precum ideologia), în etnografia occidentală tendința este de a urmări relațiile sociale și politice pe care un conținut inatacabil precum „cultura” îl susține, atâta timp cât nu îi sunt dezvăluite mecanismele (care astfel s-au constituit în critici inerente la adresa ideologiei, cel puțin ca indicare a unor relații de putere)”, în Șerban Văetiși, *Noile teorii etnografice și conceptul de descriere a culturii*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, p. 213.

13. Mihai Pop, „Vreau sa fiu si eu revizuit”. *Publicistica din anii 1937-1940*. Antologie de Zoltán Rostás, Editura Paideia, 2010, 416 p.

14. Zoltán Rostás, „Mihai Pop sau luciditatea discretă”, Marin Diaconu, Zoltán Rostás, Vasile Șoimaru – ed., *Cornova 1931*, Quant Publishing House, Chișinău, 2011

15. Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1976, p.61.

16. Mihai Pop, *Aspects actuels des recherches sur la structure des contes, Fabula*, 9.Band, Heft 1-3, Berlin, Verlag Walter de Gruyter et Co., 1967, p. 70-77.

17. Mihai Pop, „Caracterul formalizat al creațiilor orale”, în *Folclor românesc. I. Teorie și metodă*, ediție îngrijită de N. Constantinescu și Al. Dobre, București, Ed. Grai și Suflet – Cultura Națională, 1998, p. 159.

18. Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, ed.

cit., p. 287.

19. Rodica Zane, art. cit., p. 39.

20. Mihai Pop, „La poétique du conte populaire”, în *Semiotica*, II, The Hague, Mouton, 1970, p. 122.

21. Idem, p. 127.

22. Cesare Segre, *Istorie – cultură – critică*, traducere de Ștefania Mincu, pref. Marin Mincu, București, Univers, 1986, p. 161.

23. Iordan Datcu, *Dicționarul etnologilor români, II*, București, Saeculum I.O., p. 161.

24. Ovidiu Birlea, *Istoria folcloristicii românești*, București, Editura Enciclopedică Română, 1974, p. 579.

25. Mihai Pop, „Cercetările interdisciplinare și studiile de poetică și stilistică în teoria folcloristică a lui O. Densusianu”, *Revista de Etnologie și Folclor*, 1966, nr. 5-6, p. 447.

26. Mihai Pop, interviu de Vasile Crețu, *Orizont*, 47, 22 noi, 1973, p. 1

27. Mihai Pop, *Folclor românesc*. I, 1998, p. 109.

28. Mihai Pop, „Arhiva de folclor ... la șura de fân”, în Zoltán Rostás, *Sala luminoasă. Primii monografiști ai școlii gustiene*, Paideia, 2003

29. Mihai Pop, *Îndreptar pentru culegerea folclorului*, Casa Centrală a Creației Populare, București, 1967, p. 106.

30. Șerban Văetiși, *op. cit.*, p. 234.

Bibliography:

Birlea, Ovidiu, *Istoria folcloristicii românești* [History of Romanian Folklore Studies], București, Editura Enciclopedică Română

Claude Lévi-Strauss, *Gândirea sălbatică. Totemismul azi* [The Savage Mind], trad. I. Pecher, pref. Mihai Pop, ed. Științifică, 1970

Constantin Petre, „Etnologia românească – origini și evoluții. De la vârsta romantică la perioada comunistă”

[„Romanian Ethnology – Origins and Evolutions. From the Romantic to the Communist Age], Ianus, 7-8, 2003

Mihai Pop, „Arhiva de folclor ... la șura de fân” [„The Folklore Archive ... in the haymow”], în Zoltán Rostás, *Sala luminoasă. Primii monografiști ai școlii gustiene* [The Light Room. Gusti School's First Monographists], Paideia

Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc* [Romanian Literary Folklore], București, Editura Didactică și Pedagogică, 1976

Pop, Mihai, *Folclor românesc. I. Teorie și metodă* [Romanian Folklore. I. Theory and Method], ediție îngrijită de N. Constantinescu și Al. Dobre, București, Ed. Grai și Suflet – Cultura Națională, 1998

Șerban Văetiși, *Noile teorii etnografice și conceptul de descriere a culturii* [The New Ethnographic Theories and the Concept of Culture Description], Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca

Rodica Zane, „Profesorul Mihai Pop – de la teorie la obicei” [„Professor Mihai Pop – from theory to custom”], *Cercetări Etnologice Românești Contemporane*, vol. I, nr. 1, 2005, pp. 36-39.